

RAPORT PIĘCIOLECIA

FUNDACJA NAJPIERW MIESZKANIE POLSKA

2020 - 25

**NAJPIERW
MIESZKANIE**

Fotografia: Anna Hernik

SPIS TREŚCI

MISJA KONIEC BEZDOMNOŚCI	3
MIESZKANIE PRAWO CZŁOWIEKA	4
KOMPAS I WARTOŚCI NM	8
ZESPÓŁ FNMP	13
DZIAŁANIA	14
FUNDUSZ NAJPIERW MIESZKANIE	23
DOFINANSOWANIA PUBLICZNE	24
PODSUMOWANIE I PLANY	25
BIBLIOGRAFIA	31

MISJA KONIEC BEZDOMNOŚCI

W maju 2025 roku minęło 5 lat odkąd Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska rozpoczęła swoją działalność. To dobry moment, by podsumować co udało nam się osiągnąć oraz jakie wyzwania stoją jeszcze przed nami.

Wierzmy, że zakończenie bezdomności jest możliwe. Dążymy do tego czerpiąc z wartości “Najpierw mieszkanie”. Skuteczność Housing First potwierdzają badania naukowe [1] i doświadczenia instytucji, które pracują w ten sposób [4] w Polsce i na świecie.

Widzimy, że polski system wsparcia się zmienia. Wciąż jednak służy zarządzaniu bezdomnością i podtrzymywaniu trudnej egzystencji ludzi żyjących w miejscach niemieszkalnych i tymczasowych placówkach. Dla 40% osób policzonych jako bezdomne, doświadczenie to trwa co najmniej 5 lat, a usamodzielnia się tylko 15% [16].

Chcielibyśmy, aby system służył zakończeniu bezdomności lub przynajmniej maksymalnemu jej skróceniu stwarzając każdemu człowiekowi realne warunki do umiejętnego życia w domu.

Realizujemy naszą misję świadcząc pomoc bezpośrednią w Programie Ambiwalencja, popularyzując wiedzę, budując kompetencje do pracy wg wartości NM i wpływając na polityki publiczne poprzez rzecznictwo. Proponujemy rozwiązania oparte na podstawach naukowych i sprawdzonych doświadczeniach. Nie wymyślamy koła od nowa.

Wiemy, że całkowite zlikwidowanie zjawiska bezdomności - tzw. “absolutne zero” [19] - jest nierealne, ponieważ jego przyczyny leżą w wykluczających procesach społecznych i gospodarczych regulujących funkcjonowanie współczesnych społeczeństw.

Bezdomność to wybór społeczeństwa a nie osoby, która jej doświadcza.

Proponujemy zadbanie o system, w którym każdy człowiek będzie miał realny wybór skorzystania ze wsparcia adekwatnego do stanu zdrowia i sytuacji mieszkaniowej, dzięki któremu zobaczy swą sprawczość, będzie wyciągać wnioski z konsekwencji swoich decyzji i uczyć się satysfakcjonującego dla siebie i zgodnego z normami społecznymi życia w mieszkaniu.

Nie na ulicy.

MIESZKANIE PRAWO CZŁOWIEKA

Mieszkanie to prawo człowieka. Każdy powinien mieć dostęp do miejsca, w którym może decydować o sobie, odpoczywać i czuć się bezpiecznie. Bez tej bazy codzienne, oczywiste czynności stają się wyzwaniem i barierą. Nie da się zdrowieć nie mając bezpiecznej przestrzeni.

Dlatego dostęp do mieszkania nie powinien być nagrodą za dobre sprawowanie dla wybrańców, którzy „rokuja”, zachowują abstynencję i doczekają się lokalu miejskiego czy „z projektu”. Powinien być prawem.

Potwierdzają to międzynarodowe konwencje praw człowieka m.in. Zrewidowana Europejska Karta Społeczna ZREKS.

Ponieważ z każdym prawem wiąże się odpowiedzialność, w „Najpierw mieszkanie” nie proponujemy „rozdawania lokali za nic”. Stwarzamy ludziom możliwość pobytu w mieszkaniu i zapewniamy wsparcie niezbędne do nauki samodzielnego funkcjonowania w zgodzie z normami społecznymi i własnymi potrzebami zdrowotnymi.

Jak inaczej osoba, która wiele lat żyła na ulicy, w pustostanie czy zbiorowym schronisku ma się tego nauczyć?

*Dom ma się wtedy gdy otrzymuje się mieszkanie i **ma się pewność, że ma się je na stałe** i ma się środki na utrzymanie. Ważne jest, żeby były potrzebne rzeczy: pralka, lodówka, tapczan, stół, suszarka, firany, lampy, szafa. Najważniejsze jest to, żeby było ono tylko dla mnie. Kiedy mija przeraźliwy lęk, że znów będzie się żyło na ulicy i ma się pewność, że ludzie którzy je udostępnili go nie zabiorą.*

20 lat czekamy na ratyfikację
Zrewidowanej Europejskiej Karty

16.12.2025

APEL DO MINISTRY DZIEMIANOWICZ- BAK

W sprawie ratyfikowania
ZREWIDOWANEJ EUROPEJSKIEJ
KARTY SPOŁECZNEJ skierowany
przez Ogólnopolski Związek
Rewizyjny Spółdzielni
Socjalnych i podpisany przez 75
instytucji.

CZYTAJ DALEJ

APEL W SPRAWIE ZREKS

SPOTKAJMY SIĘ W MIESZKANIU

Aby każdy był "u siebie"

W publikacji pt. "Najpierw mieszkanie - Otwarty model zakończenia bezdomności" zebraliśmy doświadczenia uczestników/czek, pracowników/czek oraz badaczek największego w Polsce pilotażowego projektu Najpierw mieszkanie prowadzonego w Warszawie w latach 2019-2023 przez Fundację Fundusz Współpracy, Miasto st. Warszawę we współpracy z naszą fundacją i fińską Y-Saatio.

Celem otwartego modelu jest **zainspirowanie** tych, którym zależy na zakończeniu bezdomności do stosowania uniwersalnych wartości NM w codziennej pracy na rzecz konkretnych osób z doświadczeniem bezdomności i na rzecz zmiany systemowej.

Drugim celem jest wyposażenie aktywistów, pracowników placówek dla bezdomnych, ośrodków pomocy społecznej, mieszkań treningowych, urzędników - profesjonalistów zainspirowanych wartościami NM w **praktyczne porady** prowadzenia takich programów w Polsce według światowych standardów jakości [17].

OTWARTY MODEL NA PORTALU NM

SCHRONISKO W DUCHU HF?

*Na ulicy nie[bezpiecznie],
bo nie wiadomo, kto się. No
było parę razy, przyszło
kurde takich pijanych. Bo
oni nie lubili bezdomnych.
To szarpali, bili czasami.
Strach był. Dobrze, że noża
nie wyjęli, to dopiero by
było [11].*

*Brak mieszkania to brak możliwości
odpoczynku, zadbania o siebie, swoją
higienę. To z kolei utrudnia utrzymanie
pracy. Bo w momencie, kiedy osoba nie
może się po tej pracy zregenerować,
następnego dnia trudno jej przyjść
wypoczętą i wykonywać swoje zadania
zgodnie z oczekiwaniami. Tracąc pracę w
krótkim czasie, pozbawiona jest środków
finansowych na utrzymanie mieszkania. I
koło się zamyka. (...)*

*(...) Pamiętam współpracę z
pewną kobietą, która zimą
mieszkała w pustostanie.
Znaleźliśmy jej pracę, o jakiej
marzyła. Była przeszczęśliwa,
że się tam dostała. Więc
postanowiła się do niej
odpowiednio przygotować —
między innymi umyła włosy,
bo chciała dobrze wyglądać.
No i niestety do tej pracy
rano już nie dotarła, bo
obudziła się z dreszczami i
gorączką. W pustostanie
panowały minusowe
temperatury [17].*

*Najgorsza jest samotność. Jak jestem w
robocie, to jakoś leci. Ale jak mam dzień
wolny, to nie wiem, co ze sobą zrobić.
Dostałem mieszkanie w dzielnicy, w której
dawniej mieszkałem - ostatni mój adres
zameldowania - tak działają przepisy.
Znam tu wszystkich, bo przecież z nimi
piłem. Fajni ludzie, z niektórymi chętnie
bym posiedział, pogadał. Tylko co zrobić,
jak zaraz pojawi się propozycja: "A może
skoczymy na piwko?". Za duża pokusa.
Siedzę więc w czterech ścianach i mnie
zżera. Gdzie pójść po pomoc? Do OPS? I
co ja powiem tym panienkom? Że mi
smutno? Proszę cię! Nie chcę być
śmieszny! [3].*

KOMPAS NM

Wartości „Najpierw mieszkanie” od początku istnienia fundacji są dla nas kompasem. Pracujemy po to, aby były nim dla wszystkich osób odpowiadających za instytucje państwowe i organizacje pozarządowe działające na rzecz osób zagrożonych i już doświadczających bezdomności.

Housing First może być usługą dla konkretnej grupy osób. Tak do tej pory do NM podchodzono w Polsce. Po pięciu latach rozwoju jest 12 programów, a liczba osób, które mogły wziąć w nich udział nie przekracza 500 [7]. To mniej niż 3% osób doświadczających długotrwałej bezdomności (pow. pięć lat [12]). To za mało.

Dla nas NM nie jest wyłącznie gotowym zestawem sztywnych wytycznych organizacyjnych, które trzeba przenieść z jednego miejsca świata w inne i tylko wtedy jest dobrze.

Rdzeniem efektywności „Najpierw mieszkanie” są wartości [9]. Są uniwersalne i podobnie jak kompas, wskazują drogę do wypracowania najlepszych rozwiązań lokalnych w każdej szerokości geograficznej i każdej usłudze.

Konkretne rozwiązania organizacyjne będą się różnić, ponieważ zależą od kontekstu m.in. rodzajów dostępnych mieszkań, specjalistów i woli politycznej decydentów.

Dom to jest azyl. Znajduję pracę. Jestem z osobą, którą bardzo kocham. Wspieramy się. Wiem, że przychodzę do domu po pracy. Nie muszę stać i czekać, czy mnie wpuszczą, czy nie wpuszczą. To jest bardzo dużo. To jest najwięcej. Mieszkanie. Właśnie mieszkanie. (...) [10].

Wierzmy, że to nie osoba w kryzysie ma spełnić kryteria pomocy świadczonej w ustalonej formie, ale pomoc powinna być dostosowana do jej sytuacji.

- Możliwe, że dla kogoś klasyczne NM w mieszkaniach rozproszonych będzie nieadekwatne.
- Możliwe, że dla kogoś klasyczne schronisko będzie w porządku.

Ważne, żeby każdy mógł wybrać do życia miejsce, które będzie nazywał domem, mógł w nim żyć według własnych decyzji, ze wsparciem adekwatnym do zdrowienia, w poczuciu człowieczeństwa i bycia ważnym członkiem społeczności.

WARTOŚCI NM

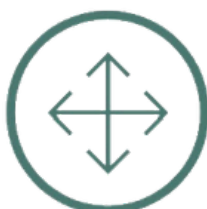
RELACJA

Bezpieczna relacja wspierająca to przestrzeń, w której obie strony mogą wyrażać siebie i odbierać reakcje drugiej strony, służąca modelowaniu dobrych zachowań.

MIESZKANIE

Mieszkanie jako prawo oznacza dostęp do mieszkania, które jest samodzielne, zapewnia prywatność, trwały tytuł prawny, bez stawiania warunków wstępnych dotyczących stanu zdrowia, leczenia, zatrudnienia, "gotowości mieszkaniowej"

DECYDOWANIE

Prawo do decydowania **o własnym życiu i celach**, bez narzucania decyzji przez osoby wspierające, bez wyprzedzania ich pojawiania się, z uważnością na budowanie sprawczości.

WSPIERANIE

Dostęp do **zindywidualizowanego, wielospecjalistycznego i ciągłego wsparcia** adekwatnego do decyzji, celów i diagnozy stanu zdrowia.

ZDROWIENIE

Prawo do pełnego **dobrostanu fizycznego, psychicznego i społecznego** z docenianiem każdego kroku w stronę lepszego zdrowia i uznaniem, że pełne zdrowie, np. abstynencja od substancji, jest celem, a nie środkiem.

SPOŁECZNOŚĆ

Prawo do życia w społeczności lokalnej w warunkach **"miksu społecznego"**, z **pełnym dostępem do usług w środowisku** zamiast w wyizolowanym getcie, specjalnym programie, instytucji (deinstytucjonalizacja).

Przede wszystkim staramy się zapewnić **poczucie bezpieczeństwa** osobie uczestniczącej w programie. Życie na ulicy, czy w miejscach niemieszkalnych, takich jak pustostany, przyzwyczajają do ciągłej niepewności i do nieufności w kontaktach z innymi. Ulica odbiera poczucie godności, naraża na stygmatyzację i zagrożenie, np. pobicie czy kradzież.

Osoby żyjące w takich warunkach szkodliwie korzystają z substancji psychoaktywnych, by poradzić sobie z cierpieniem będącym konsekwencją trudnej sytuacji, której doświadczają. Dlatego, zgodnie z wartościami „Najpierw mieszkanie”, podstawowym zadaniem pracowników fundacji jest zbudowanie z osobami wspieranymi bezpiecznej, opartej na zaufaniu **relacji**. Dzięki niej ludzie nie czują się samotni i mają oparcie, na które zawsze mogą liczyć. Ta relacja musi być profesjonalna i bezwzględnie równa. Ma też swój cel - nie jest sama dla siebie.

Pracujemy z osobami, które straciły zaufanie do instytucji publicznych, ponieważ przymuszano je do korzystania z pomocy nieadekwatnej do ich potrzeb i diagnozy, np. odmawiano pomocy z powodu braku abstynencji od substancji psychoaktywnych na starcie. Dlatego **zbudowanie zaufania** jest na początku tak ważne. Poczucie bezpieczeństwa zapewnia też własne mieszkanie, które nie jest obowiązkowo dzielone z innymi osobami w kryzysie bezdomności.

RELACJA

Co jeszcze może wspierać? Dobra duszyczka, bliska osoba, bo to jest bardzo duże i bardzo ważne, że masz taki power, że ona cię wspiera i tłumaczy. To jest naprawdę bardzo dużo dla człowieka, że ktoś jest obok niego i po prostu pcha go do przodu, żeby nie cofnął się, skończył z głupotami. (...) Każdy myśli, że pomoc polega na tym, żeby dać to, czy tamto. A dobre słowo jest naprawdę pomocne, bo ktoś cię nakieruje na taki tor, który doprowadzi cię do mądrości, do tego, że już wyjdzie się z tej bezdomności, czy będzie się starało wyjść z tej bezdomności [20].

Jedyną relacją nie może być też ta, którą uczestnicy tworzą z pracowniczkami wspierającymi, gdyż mogłoby to prowadzić do uzależnienia się od wsparcia. Pracownicy są pracownikami, nie kolegami, dlatego ważne jest tworzenie nowych relacji wśród lokalnej społeczności.

DECYDOWANIE

Wyjątkowy w filozofii „Najpierw mieszkanie” jest nacisk kładziony na **decydowanie** uczestników programów. Osoby z doświadczeniem różnych kryzysów wiedzą, jakiej pomocy potrzebują. Decydując i uzyskując od pracowników wspierających pomoc w zobaczeniu konsekwencji swoich decyzji budują sprawczość.

*Nie może być tak, że ktoś mi nakazuje.
Bo nieraz można wysłuchać dobrych rad,
ale można też wysłuchać głupot. (...) Ja
lubię, gdy mi ktoś doradza, pomaga tylko
w dobrym kierunku, bo jak mi doradzi
nie w tym kierunku, o który ja walczę, to
jest trochę pomieszanie z poplątaniem.
(...) Ktoś może Ci różne kierunki
wskazać, ale ostateczna decyzja powinna
należać do mnie, nie do niego. (...)*

*A jak się czujecie, kiedy Wasze słowo nie
jest brane pod uwagę, kiedy ktoś
decyduje, nie pytając was o zdanie? [9]*

ZDROWIENIE

Zdrowienie to proces zmierzający do odzyskania pełni zdrowia i powrotu do życia społecznego, zawodowego, kulturalnego i duchowego. Uważamy, że każdy człowiek ma prawo do dobrostanu. Trudno osiągnąć ten stan przebywając na ulicy lub w noclegowniach, dlatego mieszkanie w tym procesie jest tak ważne.

Dla każdej uczestniczki naszych programów obszary zdrowienia są różne. Może to być odnowienie relacji z rodziną, zadbanie o zdrowie fizyczne, czy utrzymywanie czystości w mieszkaniu. Dlatego osoby, z którymi pracujemy, same, z pomocą pracowniczek wspierających, tworzą indywidualny plan zdrowienia.

WSPIERANIE

Na co dzień uczestnicy proszą nas o różne rzeczy: czasem jest to wspólne sprzątanie, zakupy, spacer czy załatwianie spraw urzędowych. Zazwyczaj te proste czynności przeplatane są krótszymi i dłuższymi rozmowami o celach, trudnościach, pomysłach i planach. Historie uczestników pełne są dramatycznych przeżyć, o których ciężko mówić wprost, czasem łatwiej przy okazji.

Wsparcie psychologiczne i terapeutyczne dociera do uczestników "przy okazji" choć bywa też świadczone w bardziej klasycznym "settingu" gabinetowym.

Nie da się zbudować wspierającej relacji, kiedy uczestnik programu w każdej chwili może zostać z niego usunięty z powodu złamania abstynencji lub wie, że program zaraz się skończy. Dlatego staramy się zapewnić ciągłość wsparcia.

Tak jak rozpoczęcie tak i zakończenie udziału w programie wynika z decyzji uczestnika. Zazwyczaj uczestnicy nie potrzebują naszej pomocy po dwóch latach pracy. Wtedy zdecydowana większość uczestników nas "zwalnia".

Zgodnie podejściem redukcji szkód w leczeniu uzależnień, każdy krok w stronę zaprzestania używania substancji uznajemy za sukces. Każda zmiana zmniejsza ryzyko powodowane szkodliwym używaniem substancji uzależniających.

Może zacznę od tego, że bardzo wcześnie wpadłem w substancje psychoaktywne i jakby z tego względu, że matka biologiczna oddała mnie do domu dziecka i tak troszeczkę manipulowała mną, jak byłem dzieckiem, bo trochę mnie zabierała, trochę mnie oddawała, przez co zrobił mi się uraz na psychice. Od takiego przyciągania i odpychania i przez to nie mogłem zaufać potem żadnej osobie. Mój ojciec był [nazwa innej narodowości], tak że nie było mowy, żeby mnie wychowywał, od razu uciekł, pewnie z tego względu tam matka też mnie oddała [11].

Nie każdy od razu rzuci alkohol, nie każdy będzie w stanie. Jak on pije 5, czy 10 lat, to to jest dla niego katastrofa. Wręcz jest to szkodliwe, jeśli rzuci natychmiast. (...) Bo oni są wykluczeni, nie mogą wejść, zostają na powietrzu i sami sobie zdani na siebie. Jak przyjdą mrozy, to będą sopłami lodu. Do takiej sytuacji może dojść, że zamarzną. To jest bezdomność [20].

SPOŁECZNOŚĆ

Osobom bez świeżego doświadczenia bycia lokatorami łatwiej jest uczyć się mieszkania w warunkach „miksu” społecznego. Życie wśród lokatorów o różnym statusie materialnym, społecznym i zdrowotnym działa modelująco. Nowi lokatorzy obserwują różne style życia, sposoby spędzania czasu i rozumienia norm sąsiedzkich.

Budowanie sąsiedzkich relacji utrudnia nieufność i uprzedzenia do osób korzystających z pomocy społecznej, „lokatorów komunalnych”, „patologii”. Spotykamy się z sytuacjami, w których z góry o nieprzyjemne wydarzenia sąsiedzkie oskarża się nowych lokatorów.

Niekiedy dochodzi jednak do zakłócenia porządku przez uczestników. Wtedy rolę osób wspierających jest wskazanie złamanych norm, nazwanie konsekwencji np. konfliktu z sąsiadami i wypracowanie sposobów poprawy.

ODKRYJ BAZĘ WIEDZY NM

Dowiedz się więcej na temat pracy z wartościami NM poprzez bazę wiedzy zawierającą raporty, webinary, sprawozdania, badania, rekomendacje, raporty oraz opisy działań rzeczniczych.

Kończeniu bezdomności towarzyszy samotność. Większość osób ma niewielu bliskich a praca nad odbudowaniem relacji z rodziną dopiero się rozpoczyna.

Od znajomych z okresu bezdomności chcą się odciąć bo bezdomność ma być zamkniętym etapem życia, zwłaszcza gdy wiązała się z używaniem alkoholu.

Dlatego zwiększenie uczestnictwa we wspólnocie lokalnej i budowanie relacji z nową aktualną społecznością jest tak ważne.

Największym wyzwaniem, wobec którego na ten moment osobiście czuję się bezsilna, jest kwestia samotności. Osobom z doświadczeniem bezdomności trudno nawiązać relacje w „domnym” świecie. Wiele osób, tak jak mężczyzna, o którym opowiadałam, pozostaje niejako zawieszona między światami. Mimo posiadania dachu nad głową, wciąż czują się bezdomni. (...) Owszem, w Dziale pracujemy na relacjach, staramy się być blisko ludzi, ale nigdy nie zastąpimy kolegów, przyjaciół, rodziny. Dlatego osobiście uważam, że bardzo ważnym obszarem wsparcia jest szeroko rozumiana integracja społeczna [2].

Fotografia: J. Gontarz

ZESPÓŁ FNMP

Zespół FNMP tworzyło od dwóch do sześciu osób pracujących na co dzień oraz wolontariusze i wolontariuszki, członkowie Zarządu i Rady Fundacji.

Jesteśmy grupą ludzi wykorzystujących wiedzę, unikalne kwalifikacje, rzetelną pracę i konsekwentne zaangażowanie do działań, które realnie kończą bezdomność.

Dziękujemy Osobom, które na przestrzeni lat angażowały się w działalność Fundacji Najpierw Mieszkanie Polska.

Jesteśmy szczególnie wdzięczni Uczestnikom i Uczestniczkom - ekspertom przez doświadczenie - dzięki którym mamy unikalną szansę lepszego poznania znaczenia domu, zdrowia i determinacji w walce o siebie.

PRACOWNICY/CZKI

Julia Wygnanska
Marzena Kamińska
Gabi Kanowska
Marzena Amrozik
Maja Dobrowolska
Przemysław Bogusz
Magdalena Cieplik
Aleksandra Polisieicz
Joanna Bieńkowska
Krystyna Schmidt
Zofia Lisiecka
Weronika Rehorowska
Joanna Fido

ZARZĄD

Krzysztof Alcer, Prezes w latach 2020-2023
Julia Wygnanska, Wiceprezeska Zarządu do 2023 r,
Prezeska Zarządu od 2023 r
Jolanta Wiszowata, Członkini Zarządu od 2020 r.

WOLONTARIUSZE/KI

Piotr Gałka
Adam Soprych
Marcel Rodak
Michał Suchmiel
Lila Baloge
Magdalena Stapp
Adam Rosiński

RADA

Wojciech Marchlewski,
Przewodniczący Rady
Katarzyna Sekutowicz
Misza Tomaszewski
Karol Kretkowski

Fotografia: Anna Hernik

NASZE DZIAŁANIA

Bezdomność wiąże się z brakiem poczucia trwałości wsparcia: jest się przeganianym z ławki, schronisko trzeba opuścić przy porażce w utrzymaniu abstynencji, mieszkanie treningowe jest dostępne “na czas realizacji projektu”.

Wynika to z typowych okoliczności finansowania zadań publicznych wobec bezdomności i działalności organizacji pozarządowych w tym obszarze. Organizacje utrzymują się z “projektów”, które są czasowe - od kilku miesięcy do 3 lat. Zdarza się, że aby zapewnić dalsze finansowanie dla programu, który się rozwija, dopracowuje i w sprawdzonej formule prowadzi od kilku lat, trzeba wymyślać zupełnie nowy opis i udawać, że znów odkryło się Amerykę.

Celem FNMP było zachowanie ciągłości wsparcia mimo takich realiów. W centrum stawialiśmy programy traktując “projekt” jako źródła finansowania.

Nasz główny **Program Ambiwalecja** był finansowany ze środków pięciu projektów i środków własnych fundacji. Mogliśmy pracować wg wartości NM, czyli wspierać uczestników aż uznali, że nas nie potrzebują ponieważ radzą sobie sami. Zdarzało się jednak, że zespół kurczył się do 2 osób zatrudnionych w minimalnym wymiarze czasu pracy.

PROGRAM AMBIWALENCJA

BUDOWANIE KOMPETENCJI

PORTAL NAJPIERW MIESZKANIE

RZECZNICTWO SYSTEMOWE

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

PROGRAM AMBIWALENCJA

Nieprzerwanie od 2021 roku prowadzimy program pomocy bezpośredniej Ambiwalencja. Kierując się wartościami „Najpierw mieszkanie” kwalifikujemy i angażujemy do pogłębionej pracy nad zdrowieniem osoby z doświadczeniem długotrwałej bezdomności i kryzysu zdrowia psychicznego gospodarujące w lokalach miejskich.

Niestety jako fundacja nie mamy w tej chwili możliwości zapewniania uczestnikom mieszkań. Bazujemy na tym co jest dostępne dla uczestników tu i teraz czyli najem socjalny i na czas nieoznaczony (dawniej komunalny) z zasobów m.st. Warszawy.

Na braku możliwości zapewnienia pobytu w lokalu w 6 tygodni od wyrażenia takiej woli przez uczestnika polega różnica między Programem Ambiwalencja i klasycznym NM.

W zamian w pełni realizujemy zasady oddzielenia mieszkania od wsparcia i stabilności najmu - uczestnicy wiedzą, że ich mieszkania nie są „projektowe”, a będąc w programie fundacji mogą liczyć na wsparcie w utrzymaniu tytułu prawnego np. w sytuacji zadłużenia, niesprawiedliwych skarg sąsiadów.

Uczestnicy/czki

Uczestnicy programu to najemcy lokali miejskich, którzy wcześniej wiele lat spędzili na ulicy, w schroniskach, niestabilnym najmie, „kątem”. Kilkoro uczestników wciąż oczekuje aż m.st. Warszawa zrealizuje ich wnioski o lokal.

Są to osoby w różnym wieku, kobiety i mężczyźni, samodzielnie gospodarujący i pary.

Cele uczestników

Podczas angażowania i uczestnictwa na bazie relacji, którą budujemy poznajemy cele uczestników/czek.

Na początku i w chwili zaostrego kryzysu bywają dramatyczne: *“nie żyć”, “przeżyć do następnego dnia”*. Z czasem się zmieniają: *“wytrzymać w tym mieszkaniu”, “wracać tu na noc”* aż do *“mieć ładnie w mieszkaniu - posprzątać”, “poznać nowych ludzi”, “wychodzić na miasto”*.

Uznajemy za uczestników i nasz sukces gdy celem staje się podjęcie regularnego leczenia zdrowia fizycznego i psychicznego, regularne płaćenie czynszu, dobre relacje z sąsiadami.

To droga odbudowywania sprawczości i akceptowania tożsamości człowieka “domnego” mieszkającego u siebie.

Ten długi proces wiąże się z nieoczywistymi dla osób “domnych” trudnościami. Dzięki uczestnikom i ich zaufaniu do nas, poznajemy ije i uczymy się ich wspierać.

“To tak jakby osoba zawsze „domna” nagle musiała sobie poradzić z życiem w środku lasu. I jeszcze się z tego cieszyć i okazywać wdzięczność wszystkim, którzy jej pomogli” [3].

Umowa uczestnictwa

Uczestnicy podpisują umowę, która zobowiązuje ich do jednego spotkania w tygodniu z pracowniczkami wspierającymi. Raz w miesiącu spotkanie musi odbyć się w jego/jej mieszkaniu. W rzeczywistości kontakt jest częstszy, choć zdarzają się kilkutygodniowe okresy jego braku. Decydują o tym uczestnicy.

Wsparcie

Jeśli uczestnicy wyrażają taką potrzebę, zapewniamy pomoc psychologiczną, asystujemy w korzystaniu z usług pomocy społecznej i publicznej służby zdrowia. Oferujemy pomoc rzeczową i finansową w dostępie do usług, z których uczestnicy chcą i powinni korzystać ze względu na stan zdrowia. Zachęcamy do korzystania z oferty bibliotek, domów kultury, ośrodków sportu i rekreacji.

Intensywność wsparcia

Każdy kontakt opisujemy w wewnętrznej spseudonimizowanej bazie kontaktów. Zespół wspierający pracował intensywnie, na przestrzeni 5 lat działań fundacji powiększył się i aktualnie składa się z 4 pracowniczek. Spotkania zespołu są jedną z form konsultacji wsparcia oraz organizacji pracy, dodatkowo podlega superwizji. Uczestnicy podczas trwania programu zazwyczaj znali więcej niż jedną z pracowniczek. W 2023 r. średnia liczba kontaktów z Uczestnikiem na miesiąc wynosiła 5,32 (czas trwania wynosił ok. 1h 43 min), a w późniejszych latach 4,6 kontaktów, najczęściej trwających ponad 1h - do 5. Praca zespołu w 37% odbyła się na rzecz uczestników m.in. w formie spotkania zespołu, superwizji, kontaktów z instytucjami, sprawdzania przepisów.

Relacja

Za liczbami pokazującymi intensywność kontaktów stoi ich jakość. Proces zdrowienia wymaga zbudowania relacji wspierającej. W oparciu o nią uczestnicy nazywają swoje cele i potrzeby, z pracowniczką identyfikują mocne strony i bariery dla ich osiągnięcia oraz opracowują i realizują plany działania.

Nigdy nie narzucamy rozwiązań chyba, że życie osoby jest zagrożone. Asertywnie rozmawiamy o szkodliwości niektórych decyzji np. używania substancji psychoaktywnych, naruszania porządku sąsiedzkiego, przemocy.

Skuteczność

Odkąd Ambiwalencja ruszyła w 2021 roku, wzięło w niej udział 27 osób. Średni czas uczestnictwa wynosił 10,5 miesiąca.

13 osób nie potrzebuje już naszej pomocy. Utrzymują się w mieszkaniach samodzielnie korzystając z powszechnie dostępnych form wsparcia. Z częścią z nich utrzymujemy relacje na zasadzie koleżeńskiej. Tylko 1 osoba zerwała z nami kontakt.

Aktualnie w programie uczestniczy 13 osób - niektóre od dwóch lat, średnio od 16 miesięcy.

Wszystkie dane świadczą o wysokiej skuteczności Programu Ambiwalencja.

W tym i ubiegłym roku 37% kontaktów odbyło się w formie spotkania na żywo. W 2023 r. była to połowa spotkań.

10,5

Średni czas uczestnictwa
w miesiącach

4,6

Średnia liczba
kontaktów w miesiącu

44%

44% kontaktów trwało
ponad 1h (nawet 5).

Finansowanie:

- X2021-XII2022 dofinansowanie m.st. Warszawa: 44000 PLN, 83% kosztów
- I-III2023 środki własne FNMP
- IV-XII 2023 dofinansowanie Wojewody Mazowieckiego: 30000 PLN, 69% kosztów
- I-III 2024 - środki własne FNMP
- IV-XII 2024 dofinansowywanie Samorządu Województwa Mazowieckiego: 97260, 87% kosztów

Od początku programu do końca 2024 r. jego realizacja kosztowała **275562,72 zł**, z czego:

- 81% pochodziło ze środków publicznych
- 9% z wkładu własnego FNMP.

Rzeczywisty koszt programu był jednak wyższy, ponieważ fundacja nie wszystkie wykorzystane zasoby uwzględniła w ofertach, np. w 2023 r. nie wliczono wartości przestrzeni biurowej (pracowniczki pracowały z domów), dojazdów na spotkania oraz części superwizji indywidualnej dla pracowniczek.

Wpływ na system

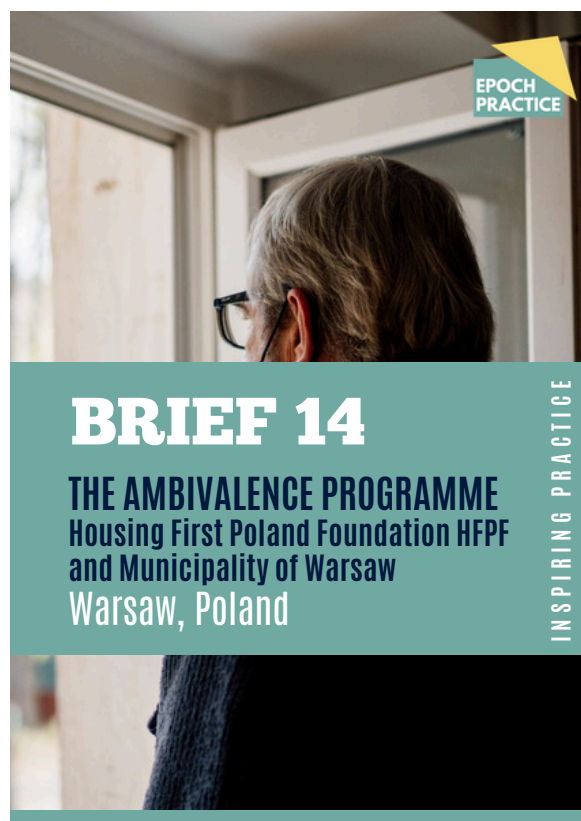
Mimo niewielkiej skali programu, jego realizacja wpłynęła na zmiany systemowe. Na podstawie formuły programu i dzięki rzecznictwu FNMP do Zarządzenia Prezydenta m.st. Warszawy o pracy metodą NM (155/2023) dodano tzw. "Grupę II - najemcy lokali z zasobu mieszkaniowego Warszawy". Od 2023 r. jest to regularna usługa miejska.

Program Ambiwalencja został polecony jako dobra praktyka w „Wojewódzkim Programie Rozwiązywania Kryzysu Bezdomności Woj. Mazowieckiego na lata 2023–2027”.

W 2025 r. Program Ambiwalencja został jedną z 15 inspirujących praktyk European Platform for Combating Homelessness EPOCH.

Największą pomocą jest to, że dzięki Fundacji Najpierw Mieszkanie mam pomoc psychologiczną, wsparcie. Dużo mi to pomagało. To mi gdzieś daje motywację do działania, myślę, że bez tego bym krążył gdzieś wokół, na tej zasadzie [19].

(...) zawsze mogę zadzwonić, wiem, że mam się do kogo odezwać. To już bardzo dużo daje, że wiem, że nie jestem sam, to że w razie czego mogę zadzwonić.

BUDOWANIE KOMPETENCJI

Z doświadczenia wiemy, że praca wg wartości NM wymaga szczególnych kompetencji pracowników/czek:

- pogłębionej świadomości własnego zdrowia psychicznego, emocji, mitów, schematów
- znajomości unikalnego dośw. i perspektywy osób bezdomnych
- dystansu do własnej eksperckości
- umiejętności słuchania i dawania informacji zwrotnej w gronie współpracowników

Pomagamy w zdobyciu tych kompetencji w ramach **bieżącej konsultacji wierności**. Nie da się tego nauczyć podczas lektury podręczników i kilkudniowych szkoleń.

Konsultacja wierności

Konsultacja wierności to wspólna refleksja zespołu wspierającego i eksperta NM nad rozwojem programu z wykorzystaniem Skali wierności NM jako wskazówki. Spotkania odbywają się przez 1-2 lata raz w miesiącu.

Metodologię konsultacji wypracowaliśmy prowadząc monitoring wierności programu NM FFW [26]. Skorzystaliśmy z porady eksperta kanadyjskiego programu At home/Chez Soi.

Z naszej usługi skorzystały lub nadal korzystają:

- Dzieło pomocy św. Ojca Pio (2020-2024)
- Fundacja Leny Grochowskiej (od 2025)
- Fundacja Daj Herbatę (od 2025)

Rozpoczęliśmy konsultacje z dwoma nowymi zespołami. Zapraszamy do współpracy zespoły, które chciałyby rozwijać swoje usługi dla osób z dośw. bezdomności korzystając z wartości NM.

Punktowe badania wierności

Prowadziliśmy klasyczne punktowe badania wierności na Skali wierności. Używamy aktualnej skali (Tsemberis Czech, 2019) chyba, że zleceniodawca narzuci nam inną. Nie zmieniamy skali (np. bo polski kontekst jest inny), dzięki czemu wyniki badań są porównywalne na świecie.

Nasi eksperci przeprowadzili:

- badanie wierności programu NM Fundacji Fundusz Współpracy 2022
- badania wierności programu NM Dzieła Pomocy Św. Ojca Pio 2023, 2024, 2025
- Badanie wierności Programu "Droga do usamodzielnienia" Centrum Pomocy Społ. dla dzielnic Śródmieście m.st. Warszawy (na zlecenie QuestionMark) 2024

Nota wierności uzyskana na skali świadczy tylko i wyłącznie o zgodności badanego programu z amerykańskim oryginałem. Jeśli nota mieści się w przedziale 3-4 na skali 1-4, to jest rękojmią wysokiej efektywności programu - jak w programach w USA. Nota poniżej 3 oznacza, że program nie jest programem NM, co nie znaczy, że jest zły czy nieefektywny - jest inny.

Przypominamy potencjalnie zainteresowanym organizacjom, które boją się badania, traktując jego wynik jak bezwzględną liczbową ocenę jakości swojej pracy, że jest to niepotrzebne. Badanie wierności, choć jest podsumowywane notą liczbową, jest z definicji jakościowe.

Nie chodzi o liczbę, tylko zobaczenie gdzie jesteśmy w realizacji naszego programu, co możemy zrobić, żeby zbliżyć się do amerykańskiego oryginału i rozważyć, czy uczestnikom jest to potrzebne.

PORTAL NAJPIERW MIESZKANIE

Na Portalu przeciwdziałaliśmy dezinformacji o bezdomności i NM, publikowaliśmy rzetelne i zdystansowane treści oparte na wiedzy, unikaliśmy wzbudzania tanich emocji.

Artykuły, wywiady i wpisy przygotowywali niezależni dziennikarze/rki i badaczki m.in. J. Dudkiewicz, D. Bidzińska, D. Tworek, P. Jęczmionka-Majchrzak, P. Bogusz oraz badaczki m.in. dr M. Kostrzyńska, dr M. Mostowska.

40

perspektyw
interesariuszy NM

100

artykułów

10

autorów i autorek

Przedstawialiśmy perspektywę osób bezpośrednio zaangażowanych w zakończenie bezdomności m.in. samorzeczników/ekspertów przez doświadczenie, koordynatorów/rek programów NM z całej Polski, Wiceprezydentki Warszawy A. Porowskiej, przedstawiciela MRPiPS i ekspertów zagranicznych m.in. Juhya Kahili z fińskiej Y- Saatio.

Media

Byliśmy obecni w mediach społecznościowych i tradycyjnych. Mamy zasady: nie publikujemy zdjęć umożliwiających identyfikację uczestników, nawet wiedząc, że przyniosłoby to zasięgi. Na pierwszym miejscu stawiamy wiedzę i sprawdzone rozwiązania, choć wiemy, że odwoływanie się do stereotypów sprzyja fundraisingowi.

Na kanale YouTube obejrzyjecie m.in. webinary z cyklu „Najpierw Mieszkanie Realnie”, podczas których w pogłębiony sposób, z ekspertami omawiamy kluczowe kwestie dla zakończenia bezdomności, m.in. wartości NM, supervizję, dostęp do usług medycznych i systemowe podejście do polityk wobec bezdomności.

Udzielaliśmy wywiadów mediom tradycyjnym pojawiając się między innymi w OKO.press, Dzienniku Gazecie Prawnej, Onecie i TOK FM.

Znajdziecie nas na platformach Facebook, Instagram, Youtube i LinkedIn.

/NajpierwMieszkanie

@najpierwmieszkanie

Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska

Housing First Poland Foundation

PORTAL

www.najpierwmieszkanie.org.pl

PUBLIKACJE

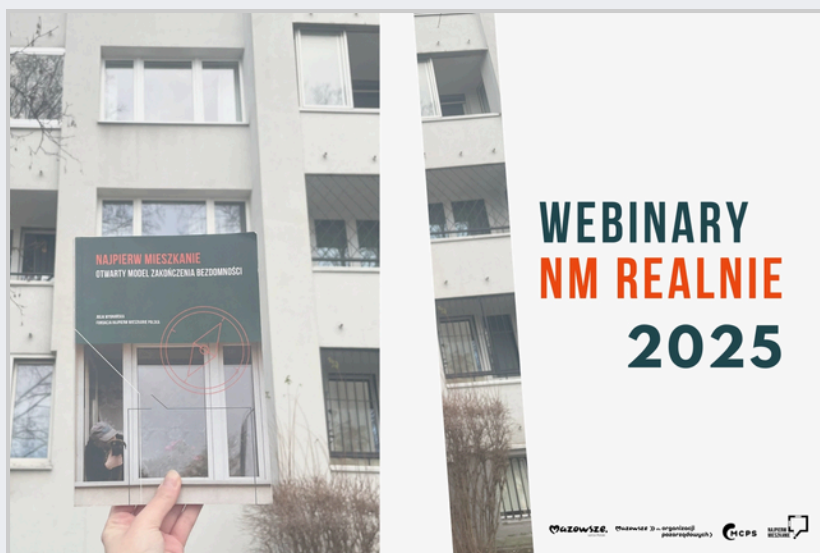

OGLĄDAJ

W debacie eksperci przez doświadczenie, psycholożki, pracowniczka socjalna i naukowczyni odpowiadają na pytania dziennikarki Kamili Dreckiej.

OGLĄDAJ

W serii webinarów “Najpierw Mieszkanie Realnie” zaprosiliśmy do dialogu praktyków i ekspertów różnych dziedzin w celu znalezienia wspólnego gruntu dla rozwoju metody NM

PRACA WEDŁUG WARTOŚCI NAJPIERW MIESZKANIE

Marzena Kamińska

OGLĄDAJ

Pracowniczki FNMP opowiadają o genezie, rozwoju i praktyce metody NM. Przybliżają narzędzie, które pomogło zakończyć bezdomność w innych regionach świata. Na podstawie wiedzy i doświadczenia pokazują przykłady skutecznych praktyk ujętych w sześć uniwersalnych wartości.

CZYM JEST MODEL NAJPIERW MIESZKANIE?

Julia Wygnariska

RZECZNICTWO

Prowadziliśmy aktywne **rzecznictwo systemowe** oparte na podstawach naukowych. Zrealizowaliśmy i propagowaliśmy badania naukowe, m.in. w latach 2022-23 ekspertki fundacji dr. M. Kostrzyńska i J. Wygnańska opracowały wyniki jakościowego badania potrzeb osób dośw. bezdomności w łódzkim. Analizowane historie pochodziły od osób, które przeżyły bezdomność i opowiedziały o tym niezależnym badaczom, a nie pracownikom instytucji, od których zależał ich byt.

W oparciu o wiedzę próbowaliśmy wpływać na polityki publiczne na poziomie samorządowym i krajowym biorąc udział w zespołach roboczych powołanych przez m.st. Warszawa, Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej, Sejm RP, Rzecznika Praw Obywatelskich.

Przygotowaliśmy opinie dot. Warszawskiej Karty Praw Osób Dośw. Bezdomności, Programu Pokonać Bezdomność MRPIPS oraz wytyczne dla noclegowni ratujących życie.

Uważamy, że zaspokojenie potrzeby przeżycia, opieki streetworkerów i czasowego “dachu nad głową” w placówkach jest ważne, ale podstawą systemu wsparcia muszą być:

- programy mieszkaniowe, dla osób, które obecnie mają do wyboru: ulicę, streetworkera, schronisko
- programy terapeutyczne dla osób, które żyją w mieszkaniu i muszą na nowo uczyć się utrzymywania się w nim np. Ambiwalcja
- programy dla osób zagrożonych utratą mieszkania np. Ambiwalcja

Zachowując niezależność od instytucji ustawowo odpowiedzialnych za wsparcie i federacji usługodawców współkształtujemy myślenie o bezdomności i rozwiązaniach.

NOCLEGOWNIE NISKOPROGOWE DLA PRZEŻYCIA I BEZPIECZEŃSTWA

Potrzeba bezpiecznego odpoczynku to podstawowa potrzeba człowieka.

STANOWISKO FNMP DOT. PROGRAMU MRPIPS POKONAĆ BEZDOMNOŚĆ 2024

URZĘDOWE WYTYCZNE DLA WARSZAWSKIEJ KARTY PRAW

W grudniu 2023 r. Prezydent Warszawy przyjął Zarządzenie o Karcie. Rok później na spotkaniu Komisji Dialogu Społecznego, Urząd m.st. przedstawił diagnozę i zarys celów, dzięki którym prawa mają być respektowane.

RAPORTY I BADANIA

potrzeby osób doświadczających bezdomności w województwie łódzkim

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Housing First przyszło do Polski z zagranicy. Nie mielibyśmy pojęcia o tej metodzie gdyby nie międzynarodowe sieci współpracy.

Wiemy, że praca „enemowa” jest trudna, wymaga praktyki i kwalifikacji, które naszym zdaniem najlepiej zdobywać ucząc się od bardziej doświadczonych praktyków i specjalistów.

Dzięki współpracy zagranicznej wymieniamy doświadczenia, aktualizujemy wiedzę, podtrzymujemy i nawiązujemy nowe kontakty, dostosowujemy działania do najnowszych wytycznych i budujemy partnerstwa dla nowych projektów.

W 2019 r. jeszcze przed formalnym początkiem działalności Fundacji zaangażowaliśmy do partnerstwa w pierwszym pilotażowym projekcie NM w Polsce **Fundację Y-Saatio**, liderkę Housing First na świecie.

W 2022 roku, po wybuchu pełnoskalowej inwazji rosyjskiej w Ukrainie, we współpracy z francuską organizacją **Guides Sans Frontières** zapewniliśmy bezpieczną relokację do Francji ponad 50 rodzinom, które uciekały z Ukrainy.

W 2024 roku zostaliśmy partnerem w Partnerstwie **SOLACE-CEE** - Solutions for Overcoming Homelessness through Integrated Care, którego liderem jest słowacka **Nadacja Dedo** oraz organizacje pozarządowe z Węgier, Rumunii i Bułgarii.

W 2025 roku oficjalnie przystąpiliśmy do trzech najważniejszych międzynarodowych sieci na rzecz zakończenia bezdomności i ubóstwa:

European Federation of National Organizations Working with the Homeless FEANTSA

Housing First Europe Hub

European Anti-Poverty Network – Polski Komitet Europejskiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu

Nasze doświadczenia prezentowaliśmy na konferencjach krajowych i zagranicznych, m.in.:

Konferencje Housing First Europe Hub: „An End to Homelessness: Unlocking Systemic Change with Housing First” w Madrycie (2022), „New Horizons in Housing First” w Dublinie (2024).

European Housing First Partners Conference w Berlinie 2025

Konferencje badawcze European Observatory of Homelessness, m.in. w Budapeszcie (2024), Bergamo (2022)

POTRZEBY OSÓB DOŚW. BEZDOMNOŚCI

FUNDUSZ NAJPIERW MIESZKANIE

Dla osób, które przeżyły bezdomność latami korzystając z tradycyjnej pomocy “drabinkowej”, kluczową potrzebą jest poczucie stabilności otoczenia materialnego i społecznego tzw. “bezpieczeństwo ontologiczne” [13]. Dzięki niemu człowiek czuje się człowiekiem, który ma prawo być tutaj, takim jaki jest. To niezbędne do planowania przyszłości.

Trudno jest zdrowieć mając świadomość, że mieszkanie jest “treningowe” a psycholożka, której się zaufało pierwszy raz w życiu powierzając traumatyczne przeżycia będzie przychodziła dopóki trwa projekt.

Potem będę sam/a?

Dlatego bardzo dbamy o stabilność wsparcia. Skutecznie ubiegaliśmy się o dofinansowania ze środków publicznych samorządowych, rządowych i europejskich. Pokrywały one od jednak 80% do 90% całkowitych kosztów programów i były ograniczone w czasie - od 7 miesięcy do 3 lat.

To bariera dla wdrażania centralnej dla NM wartości ciągłości wsparcia dla Uczestników. Aby ją przezwyciężyć powołaliśmy Fundusz Najpierw Mieszkanie im. Pana Marka.

Dzięki Funduszowi Program Ambiwalencja prowadzimy nieprzerwanie od 2021 r. Mogliśmy zapewnić uczestników, że będziemy tak długo jak potrzebują.

Od powołania Funduszu w 2021 r. do końca 2024 r. darczyńcy instytucjonalni i osoby prywatne przekazali na jego cele:

57 785 ZŁ

WSPIERAM

Środki te wykorzystaliśmy na:

- pomoc rzeczową, psychologiczną
- wydatki, które nie zmieściły się w publicznych dofinansowaniach
- w okresach “między projektami” opłaciliśmy zatrudnienie kluczowych pracowniczek
- wkład własny wymagany w projektach publicznych

Każda złotówka wpłacona na Fundusz to osiem złotych ze środków publicznych!

Dziękujemy za Wasze wpłaty!

DOFINANSOWANIA PUBLICZNE

Większość pieniędzy na działania fundacji pozyskiwaliśmy w konkursach na realizację zadań publicznych. W ciągu pięciu lat uzyskaliśmy, wypracowaliśmy rezultaty i poprawnie sprawozdaliśmy realizację siedmiu projektów, dwa trwają.

Nasze oferty doceniły instytucje polskie i zagraniczne m.in. Narodowy Instytut Wolności i Komisja Europejska.

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Bezdomność to wybór społeczeństwa - zainspiruj się do zmiany!

dofinansowanie ze środków Ministra Rodziny,
Pracy i polityki Społecznej w Programie
"Pokonać Bezdomność - Edycja 2025"

WOJEWODA MAZOWIECKI

Ambiwalencja – program wsparcia psychologicznego i poradnictwa specjalistycznego dla osób z doświadczeniem bezdomności

dofinansowanie ze środków Wojewody
Mazowieckiego 2023

Program Ambiwalencja

dofinansowanie ze środków Miasta Stołecznego
Warszawy 2021-2022

SPRAWOZDANIE 2020-2024

**Międzynarodowe sieciowanie i członkostwo w sieciach
eksperckich na rzecz wartości Najpierw Mieszkanie**
dwa projekty dofinansowane ze środków Programu
Rozwoju Organizacji Obywatelskich Narodowego Instytutu
Wolności - Udział w życiu publicznym 2024 i 2025

Międzynarodowe partnerstwo
SOLACE-CEE 2024-2027

Solutions for Overcoming Homelessness through Integrated Care

dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej i Programu
Rozwoju Organizacji Obywatelskich Narodowego Instytutu
Wolności - wkład własny do projektu międzynarodowego

**Wartości Najpierw Mieszkanie - nowe
rozwiązania kończące bezdomność**
dofinansowanie ze środków Samorządu
Województwa Mazowieckiego 2024-2026

**Wspieramy
Ukrainę**

Od drzwi do drzwi

dofinansowanie Polsko-Amerykańskiej Fundacji
Wolności w programie „Wspieramy Ukrainę”
Fundacji Edukacja dla Demokracji 2022

PODSUMOWANIE I PLANY

Na koniec warto podsumować wyzwania, które stoją przed nami. Ważnym krokiem było wprowadzenie metody Housing First do Polski i sprowokowanie dyskusji nad formami pomocy wśród osób zainteresowanych tym tematem.

Jednocześnie udało nam się dostosować tę metodę do lokalnych warunków, wcielić ją w życie w projekcie pilotażowym we współpracy z Fundacją Fundusz Współpracy i w Programie Ambiwalencja oraz wypracować Otwarty model z wytycznymi dla potencjalnych realizatorów. Wspieraliśmy merytorycznie inne organizacje przy wdrażaniu modelu.

Uczestniczyliśmy w debacie publicznej o formach wsparcia osób w kryzysie bezdomności prowadząc badania i tworząc treści przybliżające naszą metodę społeczeństwu. Dołączyliśmy też do międzynarodowych sieci eksperckich, co pozwoliło nam czerpać wiedzę od bardziej doświadczonych koleżanek i kolegów oraz wspólnie działać na rzecz zmiany podejścia do bezdomności.

Walczyliśmy o wizerunek osób z doświadczeniem bezdomności - o to by byli w oczach społeczeństwa ludźmi.

Przed nami nowe wyzwania, z którymi już teraz zaczynamy się mierzyć. Planujemy kontynuację i, jeśli pozwolą na to nasze zasoby, zwiększenie skali programu Ambiwalencja.

Pracujemy nad pozyskaniem darczyńców instytucjonalnych dla Funduszu Najpierw Mieszkanie, co ułatwiłoby nam rozwój.

pracujemy nad systemem certyfikacji trenerów i pracowników wspierających NM. Obecnie bardzo niewiele osób w Polsce potrafi pracować według tej metody, a odpowiednie kwalifikacje można uzyskać tylko za granicą.

Ponadto, zamierzamy podejmować działania służące wprowadzeniu noclegowni i placówek niskoprogowych dla ludzi używających substancji psychoaktywnych szkodliwie. W standardowych noclegowniach obowiązuje wymóg abstynencji, przez co osoby, które nie są w stanie go spełnić, nie mają dostępu do tej formy pomocy.

Dalej planujemy przekonywać decydentów politycznych i środowisko eksperckie do wprowadzenia Krajowego Programu Zakończenia Bezdomności opartego na:

- diagnozie skali i charakteru bezdomności
- celach i mierzalnych wskaźnikach sukcesu
- podziale zadań między interesariuszy
- z adekwatną do diagnozy alokacją środków

Nasza misja wciąż trwa i jesteśmy świadomi jak wiele jest jeszcze do zrobienia. Traktujemy to jako wyzwanie, które jeszcze przed nami.

Wartości NM wciąż nie są w Polsce na tyle popularne, by realnie wpłynąć na zmniejszenie odsetka ludzi borykających się z doświadczeniem bezdomności.

Powstają programy pod szyldem „Najpierw mieszkanie, wciąż luźno oparte na metodzie, czasem mające niewiele wspólnego z wartościami Housing First, poza modną nazwą.

Na niektóre programy „Najpierw mieszkanie” przeznaczane są zbyt małe środki, by można było w ich ramach oferować profesjonalną pomoc adekwatną do potrzeb ich uczestników.

Wierzymy że zakończenie bezdomności w Polsce jest realnym celem, do którego wszyscy możemy dążyć. Wiele już udało się osiągnąć, sytuacja osób w kryzysie bezdomności się zmienia, choć przybywają wciąż nowe osoby.

NOWA EDYCJA PROGRAMU NM?

Dziękujemy wszystkim, którzy wspierali nas do tej pory w pracy na rzecz misji zakończenia bezdomności.

Patrzymy w przyszłość, planujemy działania na kolejne lata i nastawiamy się na cel.

**NASTAW
SIĘ NA CEL**

Fotografia: Anna Hernik

HISTORIE NA PORTALU NM

W Europie około 1 287 000 osób żyje na ulicy, w miejscach niemieszkalnych, tymczasowego zakwaterowania i schroniskach. W tym prawie 400 tys. osób niepełnoletnich [6].

Nie wiemy ile realnie osób doświadcza bezdomności w Polsce.

Rządowe ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych [12], które jest jedynym badaniem skali bezdomności w kraju ma poważne wady metodologiczne, o których naprawienie od lat proszą Rząd eksperci m. in. Rzecznik Praw Obywatelskich, Ogólnopolska Federacja na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności i Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska.

Według ostatniej edycji badania liczba osób bezdomnych to 31042 (80%M, 20%K). Metodologia oraz organizacja badania jest podstawą dla stwierdzenia, że liczba ta jest zdecydowanie zaniżona, np. nie obejmuje osób nocujących "kątem", chwilowo w zwykłym hostelu, nie "dla bezdomnych".

Wśród nich są Mieszko i Mieszka - uczestnicy programu Ambiwalencja. Poznaj ich historie.

Badanie powinno obejmować osoby doświadczające bezdomności, zagrożone bezdomnością oraz wychodzące z bezdomności. Te grupy powinny zostać zdefiniowane i zauważone w badaniach, aby (...) można było formułować rekomendacje dla rozwiązań systemowych. Takie podejście obejmowałoby zatem wszystkie osoby w sytuacjach bezdomności ujętych w ETHOS [5], w tym osoby zakwaterowane w ośrodkach dla uchodźców i imigrantów czy osoby opuszczające zakłady karne i placówki wychowawcze, a także osoby wychodzące z bezdomności w różnego rodzaju programach mieszkaniowych [14].

Ta depresja spowodowała, że musiał Pan się leczyć. Czy Pan miał możliwości leczenia się jako osoba w kryzysie bezdomności?

Powiem tak, to trochę system utrudnia w dużej mierze. Jeżeli jest osoba bezdomna i jest dyskwalifikacja ubezpieczeniowa, to ciężko jest znaleźć lekarza psychiatrę. Musiałem obejść naprawdę całą Warszawę, żeby znaleźć psychiatrę. Największym szkodnikiem jest rejonizacja. Rejonizacja dosięga każdego aspektu bezdomności. Ale nie ławki.

Czyli ten system według Pana zawodzi zarówno, jeśli chodzi o to w jaki sposób można zadbać o swoje zdrowie i o możliwości jakiegokolwiek pomocy.

To znaczy, ja bym użył takiego bezpośredniego słowa. Jest dramatyczny.

Panie Arturze, a jak Pan myśli „dom”, to co Pan sobie myśli?

To znaczy słowo „dom” to są dwa czynniki, takie bardziej psychologiczne, bo jak byłem osobą młodą, to nawet w relacjach z różnymi osobami w kryzysie bezdomności, to oni też mają to samo, że gdzieś tam im się kojarzy, że uciekają wręcz od patologii, od alkoholizmu i innych rzeczy. Nie za bardzo chce się wtedy wdrożyć w branżę pomocy.

Czyli nie chce Pan wziąć pomocy?

To znaczy tego nie mówię, tylko był taki okres, że ja nie oczekiwałem niczyjej pomocy (...), że ja byłem zdany na samego siebie [18].

*A co jest najważniejsze
w domu dla Pana?*

Dla mnie? Że mam gdzie wrócić, bo jak jeszcze byłem na ulicy, to było tak, że siedziałem na ławce, bloki naokoło i tak idą sobie ludzie, a ja na ławce... Widzę, wchodzi do klatki, światło się zapala. Szczęśliwi ludzie, no co zrobić. To teraz ja mam tak.

*A jak Pan otrzymał mieszkanie,
jak ta sytuacja się zmieniła?*

No kolosalnie się zmieniła. Teraz jak kolegę odwiedzam, to był ten kontakt telefoniczny, dostał trochę później mieszkanie, no i często gęsto do niego przyjeżdżałem, dbam o mieszkanie swoje, żeby nie mieć żadnych zadłużeń, raczej mam nadpłatę. Unikam alkoholu, ale za to teraz mam znowu dużo sympatycznych osób, dzięki którym nie wegetuję, tylko istnieję. Po prostu trzeba samemu wyjść na przekór, że tam poddam się, a po co mi to mieszkanie. Mam teraz zwierzaka, kotka, dwa i pół roku ma. To jest mój przyjaciel (...) dbamy o siebie, on o mnie, ja o niego i jest dobrze. Dbam o mieszkanie, nie ma zadłużeń, lodówka pełna, uśmiechnięty,

(...) [Poza tym] pomoc faktyczną może otrzymywać osoba, która ma adres, a osoby bezdomne nie mają adresu, przez co są odsyłane na drugi tor. Jeszcze w 2014 roku tego nie było w przepisach. Jeśli ktoś ma adres, to im z chęcią pomagają. Teraz formalnie jest tak, żeby otrzymać np. zapomogę z OPS-u, to oni [OPS] muszą mieć adres faktyczny, nie mogą napisać np. ławka w Parku Praskim.

A swego czasu na zimę w ośrodku było i 120 osób. (...) Nie powiem, inaczej było, 100 razy lepiej jak na ulicy, no bo na głowę nie kapło, zjeść można było, łóżko człowiek miał, no i czego więcej wymagać. Wtedy jeszcze nie myślałem o mieszkaniu. Później dopiero jak złożyłem na mieszkanie raz odmowne dostałem, bo nie zgłosiłem, ile nocy spałem na noclegowni na Polskiej [19].

kolegę odwiedzę. Chodzę do takiego punktu seniorów, jest bardzo dużo przyjezdnych osób, mam kolegów i koleżanki, no i jest bardzo miło. Nie ma co narzekać, trzeba iść naprzód. (...) [18].

*Ile pan lat był w kryzysie
bezdolności?*

No, około 28.

Dużo...

Bardzo...

Ale gdzie Pan zwykle mieszkał?

*Ławka, klatka, no, różnie to było. Jak
dostałem mieszkanie, to na początku
może i był lekki stres.*

Jakiego rodzaju?

*Zamykałem drzwi od pokoju pomimo tego,
że wiedziałem, że nikt nie wejdzie. Ale to po
tygodniu przeszło.*

*A koledzy z ulicy chcieli Pana
odwiedzić?*

Nie no, nie dawałem adresu.

*Ci, którzy wychodzą z
ośrodka mówi się, że
przestają być
bezdolnymi. Oni są
bezdolni, bo nie
dadzą sobie rady, bo
to są prawdziwe
obowiązki. I to jest
prawdziwa
bezdolność, w
mózgu, a nie brak
mieszkania [16].*

*A jak to wygląda
Pana oczami?*

*Na ulicy żyłem jakoś tam prawie 30 lat. To
nie jest tak o, że plunął i przeszło. I różnie
to było, raz lepiej raz gorzej, raz na ławce.
(...) No ale człowiek przeżył to, no i żyje
dalej [18].*

*Wyjść z bezdolności to nie jest
proste, każdy myśli, że się
dostanie mieszkanie i już, ale to
nie jest proste, samo to
przystosowanie się do
warunków [16].*

BIBLIOGRAFIA

- [1] Baxter, A. J. i in., *Effects of Housing First approaches on health and well-being of adults who are homeless or at risk of homelessness: Systematic Review and Meta-analysis of Randomised Controlled Trials*, „Journal of Epidemiology Community Health” 2019, 73(5), s. 379-387, <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6581117/>
- [2] Bidzińska, D. i Adamczyk, A., *Jedna organizacja - różne programy mieszkaniowe*. Portal Najpierw Mieszkanie. <https://najpierwmieszkanie.org.pl/publikacje/aktualnosc/jedna-organizacja-rozne-modele-pomocy-mieszkaniowe/>
- [3] Bidzińska, D. i Paweł, *Kryzys bezdomności nie kończy się ze znalezieniem mieszkania. Problemy zaczynają się później*, Onet, <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/kryzys-bezdomnosci-nie-konczy-sie-ze-znalezieniem-mieszkania/0j4jj25>
- [4] Bretherton, J. i Pleace, N., *Housing First in England. An Evaluation of Nine Services*. Research Report, Centre for Housing Policy, University of York, 2015, https://eprints.whiterose.ac.uk/id/eprint/83966/1/Housing_First_England_Report_February_2015.pdf
- [5] FEANTSA, *ETHOS - European Typology of Homelessness and Housing Exclusion* <https://www.feantsa.org/ethos>
- [6] Fondation Abbé Pierre, FEANTSA, *Ninth Overview of Housing Exclusion in Europe*, 2024, <https://www.feantsa.org/resources/9th-overview-of-housing-exclusion-in-europe-2024>
- [7] Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska, Stowarzyszenie Klon Jawor, *Badanie programów NM i podobnych* <https://najpierwmieszkanie.org.pl/publikacje/arttykul/badanie-uslug-nm-i-podobnych-2025/>
- [8] Kamińska, M., *Między gotowością a systemem*, Portal Najpierw Mieszkanie. <https://najpierwmieszkanie.org.pl/publikacje/aktualnosc/miedzy-gotowoscia-a-systemem/>
- [9] Kostrzyńska, M. i Wojtek, *Ekspert przez doświadczenie o bezdomności*. <https://najpierwmieszkanie.org.pl/publikacje/aktualnosc/ekspert-przez-doswiadczenie-o-bezdomnosci-i-kroka/>
- [10] Kostrzyńska, M. i Wojtek, *Waga głosu osób z doświadczeniem bezdomności. Druga część rozmowy z ekspertem przez doświadczenie*. Fundacja Najpierw Mieszkanie. <https://najpierwmieszkanie.org.pl/publikacje/aktualnosc/dlaczego-glos-osob-doswiadczajacych-bezdomnosci-je/>

- [11] Kostrzyńska, M. i Wygnańska, J., Potrzeby osób doświadczających bezdomności w województwie łódzkim, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2024, <https://analizyrcps.pl/wp-content/uploads/Potrzeby-osob-doswiadczajacych-bezdomnosci-w-wojewodztwie-lodzki.pdf>
- [12] Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Wyniki Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych - Edycja 2024 <https://www.gov.pl/web/rodzina/wyniki-ogolnopolskiego-u-badania-liczby-osob-bezdomnych---edycja-2024>
- [13] Padget D. K. *There's No Place Like(a)Home: Ontological Security Among Persons with Serious Mental Illness in the United States*, Social Science & Medicine May 2007 64(9)
- [14] Rzecznika Praw Obywatelskich, *Uwagi do metodologii Ogólnopolskiego Badania Liczby Osób Bezdomnych 2024*. <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-ogolnopolskie-liczenie-kryzys-bezdomnosci-mrpips-odpowiedz-kolejna>
- [15] Shinn, Marybeth, Khadduri, Jill, How Finland Ended Homelessness, „Cityscape” 2020, 22(2), s. 75–80, <https://www.jstor.org/stable/26926894>.
- [16] Szarfenberg, A., *Ambiwalencja Raport ewaluacji zewnętrznej*. Fundacja Najpierw Mieszkanie. Warszawa 2023. <https://najpierwmieszkanie.org.pl/publikacje/plik/43cf5a19-4607-499c-a008-a33985bc783e/>
- [17] Tworek, D., Praca w sytuacji bezdomności. Rozmowa z dr Małgorzatą Kostrzyńską, Portal Fundacji Najpierw Mieszkanie. <https://najpierwmieszkanie.org.pl/publikacje/aktualnosc/praca-a-bezdomnosc/>
- [18] Uczestnicy Programu Ambiwalencja, Wypowiedzi z debaty „Mieszkanie jako prawo, przywilej i wybór”, 15 Forum Rozwoju Mazowsza, https://www.youtube.com/watch?v=uN9_cU3svfA&t=467s
- [19] Odpowiedź na pytanie wysłane przez autorów do kilku uczestników Programu Ambiwalencja.
- [20] Wygnańska, J., *Najpierw Mieszkanie. Otwarty model zakończenia bezdomności*, Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska, Warszawa 2023, wersja elektroniczna: <https://najpierwmieszkanie.org.pl/publikacje/strona/otwarty-model-rozdzial-ii-wartosci/>
- [21] Wygnańska, J., *Nowa edycja programu „Najpierw mieszkanie”? Czy tylko mieszkania treningowe*. NGO.pl. <https://publicystyka.ngo.pl/nowa-edycja-programu-najpierw-mieszkanie-czy-tylko-mieszkania-treningowe-komentarz-julii-wygnanskiej>
- [22] Wygnańska, J., *Program Ambiwalencja 2023*, Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska, Warszawa 2024. <https://najpierwmieszkanie.org.pl/publikacje/plik/916222c5-c49d-48de-b61c-ae7dfe274687/>
- [23] Wygnańska, J., *Program „Najpierw mieszkanie” Dzieła Pomocy św. Ojca Pio w Krakowie. Raport z konsultacji wierności NM*, Kraków, grudzień 2022.

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

**Raport został zrealizowany, dzięki dofinansowaniu
Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach
programu “Pokonać Bezdomność - edycja 2025”.**

Autor i autorki raportu:

Marcel Rodak

Maja Dobrowolska

Julia Wygnańska

Fotografie:

Anna Hernik

Fundacja Najpierw Mieszkanie

Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska, Warszawa 2026 r.